

פרק 5

יוזמות בינלאומיות נוספות

במקביל לתהליך שמתקדם במסגרת אמנת האקלים של האו"ם מספר יוזמות בינלאומיות מנסות לתמוך ולקדם השגת הסכם אקלים בינלאומי חדש. יוזמות אלה מתקיימות במסגרות רשמיות שאינן תחת חסות האו"ם.

א. שבירת המבוי הסתום של האקלים – יוזמת בלייר¹

Breaking the Climate Deadlock Initiative

היוזמה לשבירת המבוי הסתום של האקלים – Breaking the Climate Deadlock Initiative הושקה במרץ 2008 ע"י ראש ממשלת בריטניה לשעבר טוני בלייר, יחד עם קבוצת האקלים Climate Group, ארגון ללא מטרות רווח לקידום האקלים. מטרת היוזמה היא להקים מסגרת ליצירת הסכם בין מדינות מפותחות (כמו ארה"ב) ומתפתחות (כמו הודו וסין) למאבק במשבר האקלים.

בסוף יוני 2008 פרסם בלייר את הדו"ח הראשון של היוזמה והציג אותו בפני ראש ממשלת יפן, נשיא ה-G8 באותה שנה. הדו"ח "מזהה את הפעולות והשאלות שיש לפתור אותן באמצעות מנהיגים פוליטיים ועסקים במהלך 18 החודשים הבאים כדי להשיג תוצאה מוצלחת לקראת דיוני האו"ם בנושא שינוי האקלים בקופנהגן בדצמבר 2009."

הדו"ח מזהה עשר "אבני בניין מרכזיות" שבליר וקבוצת האקלים מוצאים שהן הכרחיות להשגת הסכם כלל עולמי, כמו גם עבודה נוספת שחייבת להיעשות עד כינוס קופנהגן. הן כוללות:

1. **היעד העולמי** – השגת קונצנזוס בינלאומי ברור בנוגע ליעד להפחתת פליטות.
2. **יעד הביניים** – השגת קונצנזוס בינלאומי על יעדי הביניים לקביעת מועד בו יגיעו הפליטות העולמיות לשיא.
3. **התחייבויות העולם המפותח ושווקי פחמן** – שיא פליטות והפחתת פליטות למדינות מפותחות באמצעות מכסות פליטות מחייבות ושוק פחמן בינלאומי.

4. **תרומות העולם המתפתח** – חיוב מדינות מתפתחות לצמצם פליטות ככל האפשר יחד עם שמירה על עקביות מבחינת צמיחתן הכלכלית, כולל מנגנונים כמו CDM (ראה פרק 2iii4) ותמריצי "אי הפסד" לתעשייה.
5. **פעולה מגזרית** – יצירת פעולה ברמת המגזר התעשייתי שתגדיל את העמידה ביעדים לאומיים.
6. **מימון** – הגברת סיוע הפיתוח הבינלאומי מאומות מפותחות להאצת פעולתן של אומות מתפתחות וניהולן.
7. **טכנולוגיה** – פיתוח מהיר של טכנולוגיות להפחתה בטווח הבינוני, בעיקר תפיסת פחמן וטכנולוגיות לאנרגיות מתחדשות.
8. **ייעור** – התמודדות עם ברוא יערות.
9. **הסתגלות** – תמיכה בטקטיקות הסתגלות במדינות הפגיעות ביותר.
10. **מוסדות ומנגנונים לפעולה** – יצירת מבנים מוסדיים ומנגנונים חדשים ו/או ניצול קיימים כדי ליצור דרכי פעולה לא-מסורתיות.

הדו"ח מציין כי למרות שאתגר שינוי האקלים הוא עצום, הוא בר התמודדות. טכנולוגיות קיימות או כאלה שבשלב כמעט-מסחרי, התייעלות אנרגטית, התרחבות מקורות אנרגיה מעוטי-פחמן וייעור עשויים כולם לתרום להפחתות עצומות בפליטות גזי חממה.

בנוסף, השקעות עיקריות במעבר לכלכלה מעוטת-פחמן יוכלו ליצור **מקומות עבודה רבים והזדמנויות עסקיות**.

ויותר משמעותי מכך, דו"ח **שבירת המבוי הסתום של האקלים** מדגיש כי פעולה מידית היא הכרחית, ושעיכוב יהיה מסוכן כמו גם יקר. ככל שהקהילה הבינלאומית תתעכב, כך המיתון וההסתגלות יהפכו שניהם ליקרים יותר. בנוסף, מכיוון שמדינות כמו הודו וסין יבצעו את השקעות הפיתוח העיקריות שלהן במהלך עשר השנים הבאות, חשוב עד מאוד להבטיח שאלה יהיו יעילות אנרגטית ככל האפשר בשלב זה, מכיוון שיהיה הרבה יותר קשה ויקר לעשות זאת בעתיד. עמדה זו מחזקת וממשיכה את מסקנות דו"ח סטרן על הכלכלה ושינוי האקלים (ראה פרק 3ב).

בהתחשב בכל הגורמים האלה, בלייר וצוותו סוברים שהסכם עולמי על שינוי אקלים יהיה הכרחי מכיוון ש"בלעדיו, מדינות בודדות יכולות לפעול, אבל ההשפעה המצטברת תהיה הרבה פחות מאשר פעולה מתואמת במסגרת המאיצה את תהליך השינוי הן במדינות מפותחות והן במתפתחות".

1 The Office of Tony Blair, "Breaking the Climate Deadlock," Available at: <http://tonyblairoffice.org/climate-change/>.

ב. תהליכים בינלאומיים נוספים

קבוצת ה-8

G8: The Group of Eight

G8 היא קואליציה של המדינות המתועשות העיקריות, הכוללת את איטליה, קנדה, גרמניה, יפן, בריטניה, ארה"ב, רוסיה וצרפת. נשיאות ה-G8 עוברת בסבב מדי שנה, וראשי המדינות נפגשים בפסגה שנתית המתקיימת במדינה המחזיקה בנשיאות. שרים אחרים של חברות הקבוצה (למשל שרי האוצר, שרי הסביבה) נפגשים במהלך השנה, כמו גם בפסגה השנתית. בעבר התמקדו מפגשי פסגה אלה בעיקר בנושאי מסחר, אך בשנים האחרונות הורחבו נושאי הדיון. שינוי האקלים הפך לנושא מרכזי מאז נשיאות בריטניה של ה-G8 בשנת 2005. בפסגה שנערכה באותה שנה בגלנאגלס, סקוטלנד, ראש הממשלה דאז טוני בלייר הוביל את הסכמתן של מדינות ה-G8 לתוכנית פעולה לשינוי אקלים, אנרגיה נקייה ופיתוח בר-קיימא. זאת ועוד, קודמה יוזמה לשיחות בין G8 ומדינות מתפתחות עיקריות, בהן ברזיל וסין, כדי להגיע למדיניות מקיימת יותר ומדיניות של אנרגיה נקיה.¹

בשנת 2008 עמדה יפן בנשיאות ה-G8. בפסגה שנערכה בהוקאידו, יפן, התחייבו ראשי ה-G8 לקצץ את פליטות גזי החממה ב-50% עד 2050 – ולהשתמש בנתון זה כבסיס להסכם שיחליף את פרוטוקול קיוטו. יעד זה מהווה התקדמות בכך שארה"ב, שנמנעה מלאשרר את פרוטוקול קיוטו, הסכימה כאן לקביעת יעד ארוך-טווח, ויש בכך סימן ראשון לשינויים חיוביים לקראת משא ומתן בינלאומי עתידי. אולם ראשי ה-G8 לא קבעו יעד קצר-טווח להפחתת פליטות גזי חממה. בנוסף, הסכם זה התקבל בביקורת נרחבת ונוקבת על היותו חלש מדי – הן מכיוון שלא השתמש ב-1990 כשנת בסיס, והן בכך שהוא אינו קורא לקיצוץ עמוק יותר בפליטות גזי חממה בהתאם לקביעת ה-IPCC בנוגע לרמה הנדרשת לייצוב ריכוז גזי החממה באטמוספירה כדי למנוע את ההשפעות המסוכנות ביותר של שינוי האקלים (ראה פרק 12).²

ביום האחרון של הפסגה, התקיים הסבב האחרון של שיחות "הכללות העיקריות", במסגרתן הצטרפו אל ה-G8 גם אוסטרליה, ברזיל, סין, אינדונזיה, דרום קוראה, מקסיקו ודרום אפריקה. מנהיגי המדינות המתפתחות הגדולות שוב סרבו לקבל כל ניסוח בהודעת הסיכום שמתייחס ולו ברמז לקבלה עתידית של מחויבויות מגבילות עבורן. במקום זאת, הקבוצה הסכימה "להתחייב ללחום בשינוי האקלים בהתאם לאחריותנו המשותפת אך הנבדלת ויכולותיה של כל אחת מהמדינות בהתאמה".³ (ראה תהליך MEM להלן).

מנהיגי ה-G8 הסכימו לייסד תוכניות לאומיות ולשתף פעולה לקדם ייעול אנרגטי ואנרגיה מתחדשת. האיחוד האירופי, למשל, מתכנן לייצר 20% מהאנרגיה שלו ממקורות מתחדשים עד שנת 2020, ואף 30% במקרה שמדינות מפותחות ומתפתחות אחרות יצטרפו למאמצים אלה. בנוסף, בנוגע לחסכון באנרגיה, מתוכנן להפחית את צריכת האנרגיה ב-20% עד 2020 באמצעות צעדים להתייעלות אנרגטית.⁴

בשנת 2009 מעוניינת איטליה לארח את פסגת ה-G8, ובכוונתם להתייחס לשינוי האקלים כנושא העיקרי של הדיונים.

מפגש הכלכלות העיקריות⁵

MEM: Major Economies Meeting

נשיא ארה"ב ג'ורג' בוש הגה את תהליך מפגש הכלכלות העיקריות Major Economies Meeting (MEM) כאלטרנטיבה לתהליך האו"ם, מכיוון שארה"ב רואה בהשתתפות של המדינות המתפתחות "הפולטות העיקריות" הכרחית, כדי להתמודד באמת עם הבעיה של שינוי האקלים עולמי. יש המתייחסים ליוזמה זו כמהלך שנועד להוריד מהמסלול את המו"מ המתקיים במסגרת דיוני האו"ם, אך הוא יכול לשמש כמשלים ותומך בדיונים לקראת קופנהגן 2009.

תהליך MEM כולל את 16 המדינות (מדינות ה-G8 ובנוסף אוסטרליה, ברזיל, סין, הודו, אינדונזיה, דרום קוריאה, מקסיקו ודרום אפריקה) האחראיות ל-80% מסך כל פליטות הפחמן הדו-חמצני בעולם. מטרת יוזמת MEM היא לספק אמצעי להסכם להפחתת פליטות גזי חממה, מבלי לרסן את הצמיחה הכלכלית. לפיכך, תהליך MEM מדגיש את הצורך לחקור ולממן טכנולוגיות אנרגיה נקיה – ולמסד שיתוף פעולה במגזרים מרכזיים.

עד היום התקיימו שלושה מפגשים שונים של תהליך MEM; מפגש רביעי נערך במסגרת פסגת ה-G8 ביפן, כפי שצוין לעיל. במפגש זה הכריזו החברים ש"קיצוץ עמוק בפליטות עולמיות יהיה הכרחי כדי להשיג את המטרה המהותית של האמנה". כלומר, "להילחם לשינוי האקלים בהתאם לאחריותנו המשותפת אך הנבדלת והיכולות של כל אחת מהמדינות בהתאמה"⁶, אבל יעד ההפחתה ב-50% של ה-G8 לא הוזכר.⁷

- 1 The Federal Government of Germany, "G8-The Basics," Available at: <http://www.g-8.de/Webs/G8/EN/Background/background.html>.
- 2 Ministry of Foreign Affairs, Japan, "G8 Hokkaido Toyako Summit Leaders Declaration: World Economy," 9 July 2008, Available at: http://www.g8summit.go.jp/eng/doc/doc080714_en.html.
- 3 Ministry of Foreign Affairs, Japan, "Declaration of Leaders Meeting of Major Economies Meeting on Energy Security and Climate Change," Available at: http://www.g8summit.go.jp/eng/doc/doc080709_10_en.html.
- 4 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, 20 20" by 2020: Europe's Climate Change Opportunity," January 2008, Available at: http://ec.europa.eu/environment/climat/climate_action.htm.
- 5 U.S. Department of State, "Major Economies Process on Energy Security and Climate Change," Available at: <http://www.state.gov/g/oes/climate/mem/>.
- 6 Ministry of Foreign Affairs, Japan, "Declaration of Leaders Meeting of Major Economies Meeting on Energy Security and Climate Change," Available at: http://www.g8summit.go.jp/eng/doc/doc080709_10_en.html.
- 7 Ibid.

ג. פעילויות ארגונים בין לאומיים שאינם ממשלתיים (NGO)

1. רשת פעולה אקלימית (CAN)

רשת הפעולה האקלימית (CAN) היא רשת גלובלית של ארגונים שאינם ממשלתיים (NGO) "הפועלים לקידום פעילות ממשלתית ואישית להגבלת שינוי אקלים הנגרם בידי אדם ומשפיע על רמות הקיימות האקולוגית."

שבעה משרדים אזוריים מפקחים על פעילות של ארגונים בני 500 חברים בערך המשתפים ביניהם מידע ומתאמים אסטרטגיות בנושאי אקלים אזוריים, ארציים ובין לאומיים.

ארגוני CAN פעילים ביותר בהפעלת לחץ על מקבלי החלטות בממשלות, ופועלים במסלול המשא ומתן של האו"ם (UNFCCC). מאז 1999, פעילי CAN הם משתתפים בולטים בכנסי האו"ם לשינוי אקלים, שם מוגש פרס "מאובן היום" למדינות שהציגו את העמדה הגרועה ביותר לשלום האקלים במו"מ של היום הקודם. ארגוני CAN גם מפיצים עלון יומי בשם "אקו" (ECO) באירועי אקלים של האו"ם, כדי לסייע ביידוע קהילת הארגונים שאינם ממשלתיים בנוגע להתפתחויות חדשות בתהליך המשא ומתן.¹

2. org.350

350 פעילים בתנוחה אייקונית בבית האופרה של סידני, אוסטרליה

הארגון org.350 הוא ארגון בין לאומי שהקים הסופר ביל מק'קיבן. הארגון שואף להניע יחידים וקהילות ברחבי העולם לפעילות לשמירת אקלים יציב; הריכוז האטמוספרי של פחמן דו חמצני אותו מדענים מציינים כרף הבטיחות העליון הוא כ-350 יחידות למליון (ppm), קצה בטיחות זה נלקח בחשבון במידה ורוצים להימנע משינויי שינוי אקלים חריף ובלתי הפיך.

לקראת פסגת האקלים של האו"ם בקופנהגן, דנמרק בדצמבר 2009, תיאם ארגון 350.org יום בין לאומי לפעולת אקלים כדי לעודד מנהיגים בעולם לאמץ מטרות אקלים שאפתניות במפגש הפסגה. מעל 5,200 אירועים התרחשו ב-181 מדינות (כולל ישראל, ראה פרק 7). רשת CNN כינתה את האירוע כ"יום הבולט ביותר לפעילות פוליטית בתולדות כדור הארץ."²

1. Climate Action Network website. <http://www.climatenetwork.org>

2. October 24 Media Release. 350.org. <http://www.350.org/media/Oct24release>

